

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

26. ledna 2017**

„Kasační opravný prostředek — Hospodářská soutěž — Kartelové dohody — Belgický, německý, francouzský, italský, nizozemský a rakouský trh zařízení a pevných součástí koupelen — Koordinace cen a výměny citlivých obchodních informací — Nařízení (ES) č. 1/2003 — Článek 31 — Povinnost uvést odůvodnění“

Ve věci C-609/13 P,

jejímž předmětem je kasační opravný prostředek na základě článku 56 statutu Soudního dvora Evropské unie, podaný dne 21. listopadu 2013,

Duravit AG, se sídlem v Hornberg (Německo),

Duravit SA, se sídlem v Bischwiller (Francie),

Duravit BeLux SPRL/BVBA, se sídlem v Overijse (Belgie),

zastoupené U. Soltész a C. von Köckritz, Rechtsanwälte,

účastnice řízení podávající kasační opravný prostředek (navrhovatelky),

přičemž dalšími účastnicemi řízení jsou:

Evropská komise, zastoupená F. Castillem de la Torre a L. Malferrarim, jako zmocněnci, ve spolupráci s A. Böhlkem, Rechtsanwalt, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalovaná v prvním stupni,

Rada Evropské unie,

vedlejší účastnice v prvním stupni,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení A. Tizzano, místopředseda Soudního dvora, vykonávající funkci předsedy prvního senátu, M. Berger, E. Levits, S. Rodin (zpravodaj) a F. Biltgen, soudci,

generální advokát: M. Wathelet,

vedoucí soudní kanceláře: K. Malacek, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 10. září 2015,

* Jednací jazyk: němčina

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 26. listopadu 2015,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Kasačním opravným prostředkem se společnosti Duravit AG, Duravit SA a Duravit BeLux SPRL/BVBA domáhají zrušení rozsudku Tribunálu Evropské unie ze dne 16. září 2013, Duravit a další v. Komise (T-364/10, nezveřejněný, dále jen „napadený rozsudek“, EU:T:2013:477) v části, v níž tímto rozsudkem Tribunal částečně zamítl jejich žalobu znějící na částečné zrušení rozhodnutí Komise C(2010) 4185 final ze dne 23. června 2010 v řízení podle článku 101 SFEU a článku 53 Dohody o EHP (Věc COMP/39092 – zařízení a pevné součásti koupelen) (dále jen „sporné rozhodnutí“), nebo podpůrně na snížení výše pokuty, která jim byla uložena podle tohoto rozhodnutí.

Právní rámec

- 2 Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích [101 a 102 SFEU] (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205) v článku 31 stanoví:

„Soudní dvůr má neomezenou příslušnost přezkoumávat rozhodnutí, kterými Komise stanovila pokutu nebo penále. Může uloženou pokutu nebo penále zrušit, snížit nebo zvýšit.“

Skutečnosti předcházející sporu a sporné rozhodnutí

- 3 Skutečnosti předcházející sporu byly uvedeny v bodech 1 až 25 napadeného rozsudku a lze je shrnout následovně.
- 4 Navrhovatelky jsou výrobci sanitární keramiky.
- 5 Komise ve sporném rozhodnutí konstatovala porušení čl. 101 odst. 1 SFEU a článku 53 Dohody o Evropském hospodářském prostoru ze dne 2. května 1992 (Úř. věst. 1994, L 1, s. 3; Zvl. vyd. 11/52, s. 3) v odvětví zařízení a pevných součástí koupelen. Toto protiprávní jednání, na němž se údajně podílelo 17 podniků, probíhalo během různých období mezi 16. říjnem 1992 a 9. listopadem 2004 v podobě souboru protisoutěžních dohod a jednání ve vzájemné shodě na územích Belgie, Německa, Francie, Itálie, Nizozemska a Rakouska.
- 6 Dne 15. července 2004 společnost Masco Corp. a její dceřiné společnosti, mezi něž patří společnost Hansgrohe AG, která vyrábí kohouty a ostatní armatury, a společnost Hüppe GmbH, která vyrábí sprchové kouty, informovaly Komisi o existenci kartelové dohody v odvětví zařízení a pevných součástí koupelen a požádaly o ochranu před pokutami na základě oznámení Komise o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů (Úř. věst. 2002, C 45, s. 3; Zvl. vyd. 08/02, s. 155, dále jen „oznámení o spolupráci z roku 2002“), nebo v případě zamítnutí, o snížení výše pokut, které by jim mohly být uloženy.
- 7 Komise ve dnech 9. a 10. listopadu 2004 uskutečnila neohlášené kontroly v prostorách několika společností a vnitrostátních profesních sdružení vykonávajících činnost v odvětví zařízení a pevných součástí koupelen. Komise poté, co v období od 15. listopadu 2005 do 16. května 2006 zaslala žádosti o informace výše uvedeným společnostem a sdružením působícím v odvětví zařízení a pevných součástí koupelen, včetně navrhovatelek, přijala dne 26. března 2007 oznámení námitek, které jim bylo rovněž doručeno. Během období mezi 15. listopadem 2004 a 20. lednem 2006 požádalo několik podniků, mezi kterými byly i navrhovatelky, o osvobození od pokut nebo o snížení jejich výše.

- 8 Dne 31. července 2007 navrhovatelky zaslaly Komisi své připomínky k oznámení námitek ze dne 26. března 2007.
- 9 V návaznosti na slyšení, které se konalo ve dnech 12. až 14. listopadu 2007, a na zaslání dopisu Komise ze dne 9. července 2009, v němž byly popsány skutkové okolnosti a v němž Komise navrhovatelky upozornila na některé důkazy, o které se hodlá opírat při přijetí konečného rozhodnutí, přijala Komise dne 23. června 2010 sporné rozhodnutí.
- 10 Komise měla ve sporném rozhodnutí za to, že konstatované protiprávní jednání spočívalo zprvve v tom, že uvedení výrobci zařízení a pevných součástí koupelen koordinovali v rámci pravidelných schůzek v různých vnitrostátních profesních sdruženích roční cenové navýšení a jiné poplatky, zadruhé v určování nebo koordinaci cen při zvláštních událostech, jako je zvýšení cen surovin, zavedení eura a zavedení mýtného v Německu, a zatřetí ve vyzrazení a výměně citlivých obchodních informací. Tato jednání podle Komise měla probíhat podle opakujícího se vzoru, který byl patrně stejný ve všech šesti členských státech, v nichž Komise prováděla šetření. Podle Komise docházelo k určování cen v odvětví zařízení a pevných součástí koupelen v ročních cyklech, přičemž výrobci stanovovali ceníky, které obecně zůstávaly platné po dobu jednoho roku a sloužily jako základ obchodních vztahů s velkoobchodníky.
- 11 Komise rovněž konstatovala, že výše uvedená jednání byla součástí celkového plánu s cílem omezit hospodářskou soutěž mezi adresáty sporného rozhodnutí a měla znaky jediného a trvajících protiprávního jednání, které se vztahovalo na tři podskupiny výrobků, a sice kohouty a ostatní armatury, sprchové kouty a doplňky, jakož i sanitární keramika (dále jen „tři podskupiny výrobků“), a které zahrnovalo území Belgie, Německa, Francie, Itálie, Nizozemska a Rakouska. Komise stran uspořádání kartelové dohody poukázala na existenci vnitrostátních profesních sdružení týkajících se všech tří podskupin výrobků, které označila jako „koordinační subjekty“ sestávající z členů, jejichž činnost se týkala minimálně dvou z těchto tří podskupin výrobků, jež označila jako „vícevýrobové sdružení“, jakož i na existenci specializovaných sdružení sestávajících z členů, jejichž činnost se týkala jedné z těchto tří podskupin výrobků. Nakonec konstatovala přítomnost centrální skupiny podniků, které působily v rámci kartelové dohody v různých členských státech a v rámci koordinačních subjektů a vícevýrobových sdružení.
- 12 Stran účasti navrhovatelek na konstatovaném protiprávním jednání Komise zprvve uvedla, že by navrhovatelky byly během období trvání protiprávního jednání výrobci sanitární keramiky, byly nicméně informovány o různých řadách výrobků, které byly předmětem protiprávního jednání, neboť se účastnily koluzivních schůzek koordinačního subjektu v Německu IndustrieForum Sanitär, dříve Freundeskreis der deutschen Sanitärindustrie (dále jen „IFS“), které se týkaly tří podskupin výrobků. Zadruhé Komise měla stran zeměpisného rozsahu kartelové dohody za to, že během období, v nichž se na ní navrhovatelky podílely jakožto členové IFS, Fachverband Sanitärkeramische Industrie, koordinačního subjektu specializovaného sdružení v podskupině výrobků sanitární keramiky v Německu (dále jen „FSKI“), členové Vitreous China-group, specializovaného sdružení v podskupině výrobků sanitární keramiky v Belgii (dále jen „VCG“) a Association française des industries de céramique sanitaire (dále jen „AFICS“) ve Francii, se navrhovatelky přímo účastnily konstatovaného protiprávního jednání na územích Belgie, Německa a Francie. Měla za to, že několik objektivních důkazů svědčí o tom, že navrhovatelky mohly mít důvodně za to, že zeměpisný rozsah konstatovaného jednání se týká nejen území Belgie, Německa a Francie, ale i území Itálie a Rakouska. Stran území Nizozemska Komise uvedla, že nedošla k závěru o existenci kartelové dohody na území Nizozemska po roce 1999.
- 13 Při výpočtu pokuty uložené každému z podniků vycházela Komise z pokynů pro výpočet pokut uložených podle čl. 23 odst. 2 písm. a) nařízení (ES) č. 1/2003 (Úř. věs. 2006, C 210, s. 2, dále jen „pokyny z roku 2006“). Komise určila základní částku pokuty tak, že upřesnila, že uvedený výpočet vychází u každého podniku z jeho tržeb v dotčeném členském státě vynásobených počtem let účasti

na konstatovaném protiprávním jednání v každém členském státě za podskupinu dotčených výrobků, čímž zohlednila, že určité podniky působily pouze v některých členských státech či pouze v jedné ze tří podskupin výrobků.

- 14 Stran závažnosti protiprávního jednání Komise stanovila koeficient ve výši 15 %, přičemž zohlednila čtyři kritéria pro posouzení uvedeného protiprávního jednání, a sice povahu vytýkaných jednání, části kombinovaného trhu, zeměpisný rozsah protiprávního jednání a způsob, jakým bylo prováděno. Kromě toho Komise určila násobitel, který se má použít podle doby trvání protiprávního jednání na základní výši pokuty určenou ve vztahu k navrhovatelkám, ve výši 4,33 v případě Německa, 3 v případě Belgie a 0,66 v případě Francie. Konečně se Komise s cílem odradit dotčené podniky od toho, aby se podílely na koluzivních jednáních, jež jsou předmětem sporného rozhodnutí, rozhodla zvýšit základní částku pokuty uplatněním dodatečné částky ve výši 15 %.
- 15 Komise po určení základní částky pokuty zkoumala existenci přitěžujících nebo polehčujících okolností, které by mohly odůvodnit úpravu této částky. Stran navrhovatelek nezjistila žádné přitěžující ani polehčující okolnosti a po uplatnění stropu ve výši 10 % z obrátu stanovila pokutu ve výši 29 266 325 eur, jež byla navrhovatelkám uložena v článku 2 sporného rozhodnutí.

Řízení před Tribunálem a napadený rozsudek

- 16 Návrhem došlým kanceláři Tribunálu dne 2. září 2010 podaly navrhovatelky žalobu znějící na částečné zrušení sporného rozhodnutí, přičemž se dovolávaly devíti žalobních důvodů.
- 17 Prvních šest z nich směřovalo ke zrušení sporného rozhodnutí, přičemž první vycházel z porušení požadavků týkajících se prokázání porušení čl. 101 odst. 1 SFEU, druhý vycházel jednak z porušení práva na obhajobu navrhovatelek a jednak z nesprávného posouzení skutkového stavu, pokud jde o údajnou účast navrhovatelek na vícevýrobové kartelové dohodě v odvětví zařízení a pevných součástí koupelen, třetí z nesprávného posouzení skutkového stavu, pokud jde o údajnou účast navrhovatelek na porušování pravidel hospodářské soutěže v odvětví sanitární keramiky v Německu, čtvrtý z nesprávného posouzení skutkového stavu, co se týče údajné účasti navrhovatelek na jednání ve shodě o cenách v Belgii a ve Francii, pátý z nesprávného posouzení skutkového stavu, pokud jde o kvalifikaci dotčených praktik jakožto jediného a trvajících protiprávního jednání, a šestý z porušení práva být vyslechnut z důvodu délky správního řízení, jež probíhalo od okamžiku, kdy byly navrhovatelky vyslechnuty, do okamžiku přijetí sporného rozhodnutí.
- 18 Sedmý žalobní důvod vycházel z protiprávní povahy ustanovení obsažených v čl. 23 odst. 2 a 3 nařízení č. 1/2003 a pokynů z roku 2006 a obsahoval dvě námitky protiprávnosti.
- 19 Osmý a devátý žalobní důvod, jichž se navrhovatelky dovolávaly podpůrně, směřovaly ke snížení výše pokuty, přičemž osmý důvod vycházel z toho, že pro účely stanovení výše pokuty nebyla zohledněna skutečnost, že účast zmíněných společností na zjištěném protiprávním jednání byla v porovnání s ostatními účastníky méně závažná, a devátý důvod vycházel z nepřiměřené povahy konečné výše pokuty, která jim byla uložena poté, co byl uplatněn strop odpovídající 10 % z obrátu.
- 20 Tribunál vyhověl v bodě 338 napadeného rozsudku pouze částečně druhému a čtvrtému žalobnímu důvodu, jež byly zkoumány ve světle prvního důvodu, a konstatoval, že se Komise dopustila nesprávného posouzení skutkového stavu tím, že dospěla k závěru, že navrhovatelky se účastnily zjištěného protiprávního jednání na území Itálie, Nizozemska a Rakouska. Tribunál proto v bodech 352 až 357 napadeného rozsudku částečně vyhověl návrhovým žádáním směřujícím k částečnému zrušení sporného rozhodnutí.

- 21 Co se týče návrhových žádání, jež byla předložena podpůrně a směřovala ke snížení výše pokuty uložené navrhovatelkám, Tribunál zaprvé v bodech 376 a 384 napadeného rozsudku zamítl jako neopodstatněné osmý a devátý žalobní důvod, v nichž navrhovatelky tvrdily, že způsob výpočtu základní částky pokuty nebyl v souladu se zásadami rovného zacházení a personalit trestů a že konečná částka pokuty, která jim byla uložena, byla nepřiměřená a nerovná.
- 22 Zadruhé měl Tribunál v bodech 385 a 386 napadeného rozsudku za to, že s ohledem na jeho pravomoc přezkumu v plné jurisdikci nelze odůvodnit snížení výše pokuty uložené navrhovatelkám, jež činila 29 266 325 eur, a že tato částka představuje sankci, která je přiměřená z hlediska doby trvání dotčeného protiprávního jednání a jeho závažnosti.

Návrhová žádání účastnic řízení

- 23 Navrhovatelky navrhují, aby Soudní dvůr:
- zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž byla zamítnuta jejich žaloba;
 - prohlásil podle čl. 263 čtvrtého pododstavce SFEU čl. 1 odst. 1 a články 2 a 3 sporného rozhodnutí v rozsahu, v němž se týkají navrhovatelek, za neplatné;
 - podpůrně zrušil nebo podstatným způsobem snížil výši pokuty;
 - podpůrněji zrušil napadený rozsudek a vrátil věc Tribunálu k novému rozhodnutí v souladu s právním posouzením Soudního dvora a
 - uložil Komisi náhradu nákladů řízení.
- 24 Komise navrhuje, aby Soudní dvůr:
- kasační opravný prostředek zamítl a
 - uložil navrhovatelkám náhradu nákladů řízení.

Ke kasačnímu opravnému prostředku

- 25 Na podporu svého kasačního opravného prostředku předkládají navrhovatelky šest důvodů.

K prvnímu důvodu kasačního opravného prostředku

- 26 V rámci prvního důvodu kasačního opravného prostředku, který je rozdělen do dvou částí, se navrhovatelky dovolávají porušení článku 31 nařízení č. 1/2003, porušení presumpce nevin a práva na spravedlivý proces, jež je zaručeno Listinou základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) a Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsanou v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“), z důvodu odmítnutí vykonání pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci a rovněž z důvodu porušení povinnosti uvést odůvodnění.

K první části prvního důvodu kasačního opravného prostředku

– Argumentace účastnic řízení

- 27 V první části prvního důvodu kasačního opravného prostředku, jež se týká zejména bodů 48, 55, 98, 109, 113, 132, 146, 192, 195, 201, 293 a 308 napadeného rozsudku, navrhovatelky tvrdí, že se Tribunál dopustil porušení článku 31 nařízení č. 1/2003, neboť odmítl vykonat pravomoc soudního přezkumu v plné jurisdikci, pokud jde o skutkové a právní závěry uvedené Komisí ve sporném rozhodnutí.
- 28 Navrhovatelky mají za to, že Tribunál pouze přezkoumal skutečnost, zda navrhovatelky právem vytýkaly Komisi, že se dopustila nesprávného posouzení skutkového stavu. Podle nich z řady bodů napadeného rozsudku vyplývá, že Tribunál byl ochoten přezkoumat sporné rozhodnutí z hlediska právního a skutkového stavu pouze v rozsahu, v němž byly vyjádřeny konkrétní výtky a zároveň bylo prokázáno, že zjištění obsažená v uvedeném rozhodnutí byla nesprávná. Vzhledem k tomu, že toto prokázáno nebylo, považoval podle navrhovatelek Tribunál dotčená zjištění Komise za nezpochybněná, byť byla výslovně zpochybňována. Tribunál tak podle navrhovatelek vycházel z domněnky správnosti skutkových zjištění a opodstatněnosti argumentů Komise. Podle navrhovatelek totiž Tribunál nepřezkoumal veškeré části sporného rozhodnutí a odmítl možnost nahradit vlastním posouzením posouzení Komise. Stran právních zjištění měl Tribunál podle navrhovatelek v souladu se zásadou *iura novit curia* provést sám vlastní právní kvalifikaci, a nikoli pouze ověřit, zda Komise v tomto ohledu pochybila.
- 29 Komise zdůrazňuje, že pravomoc soudního přezkumu v plné jurisdikci se vztahuje pouze na uloženou sankci, ve vztahu k níž doplňuje přezkum legality. Smyslem soudního přezkumu v plné jurisdikci není nahradit přezkum legality tím, že by Tribunál na návrh musel posouzení Komise nahradit vlastním posouzením, a to jak ohledně skutkových zjištění, tak i právní kvalifikace. Tribunál správně konstatoval, že soudní přezkum v plné jurisdikci není rovnocenný přezkumu bez návrhu.

– Závěry Soudního dvora

- 30 Z ustálené judikatury vyplývá, že přezkum stanovený v článku 263 SFEU předpokládá, že unijní soud provede přezkum, z právního i skutkového hlediska, argumentů uplatněných navrhovatelkami proti spornému rozhodnutí, a že má pravomoc posoudit důkazy, zrušit uvedené rozhodnutí a změnit výši pokut (viz rozsudek ze dne 10. července 2014, *Telefónica a Telefónica de España v. Komise*, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, bod 53 a citovaná judikatura).
- 31 Přezkum legality je doplněn pravomocí přezkumu v plné jurisdikci, která je unijnímu soudu přiznána článkem 31 nařízení č. 1/2003 v souladu s článkem 261 SFEU. Tato pravomoc opravňuje soud, aby nad rámec pouhého přezkumu legality sankce nahradil posouzení Komise svým posouzením, a uloženou pokutu nebo penále tedy zrušil, snížil nebo zvýšil (viz rozsudek ze dne 8. prosince 2011, *Chalkor v. Komise*, C-386/10 P, EU:C:2011:815, bod 63 a citovaná judikatura).
- 32 Výkon této pravomoci přezkumu v plné jurisdikci není nicméně rovnocenný přezkumu bez návrhu a řízení má spornou povahu. Náleží v zásadě navrhovateli, aby vznesl důvody proti napadenému rozhodnutí a na podporu těchto důvodů předložil důkazy (viz rozsudek ze dne 18. prosince 2014, *Komise v. Parker Hannifin Manufacturing a Parker-Hannifin*, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, bod 76 a citovaná judikatura).
- 33 V této souvislosti je třeba zdůraznit, že neprovedení přezkumu celého napadeného rozhodnutí bez návrhu neporušuje zásadu účinné soudní ochrany. Tribunál k dodržení této zásady totiž nemusí, ač je povinen odpovědět na vznesené důvody kasačního opravného prostředku a přezkoumat právní i skutkový stav, nutně provádět bez návrhu nové úplné šetření skutečností ze spisu (viz rozsudek ze dne 8. prosince 2011, *Chalkor v. Komise*, C-386/10 P, EU:C:2011:815, bod 66).

- 34 První část prvního důvodu kasačního opravného prostředku tedy musí být zkoumána ve světle této judikatury.
- 35 Je třeba uvést, že navrhovatelky v podstatě tvrdí, že nesprávný výkon soudního přezkumu Tribunálem, a zejména jeho odmítnutí vykonat pravomoc soudního přezkumu v plné jurisdikci, pokud jde o skutkové a právní závěry uvedené Komisí ve sporném rozhodnutí, vedl k tomu, že v řadě bodů napadeného rozsudku jsou uvedeny chybné závěry.
- 36 Z judikatury uvedené v bodech 30 až 33 tohoto rozsudku však jasně vyplývá zaprvé, že se pravomoc soudního přezkumu v plné jurisdikci týká výlučně uložené sankce, a nikoli celého napadeného rozhodnutí, a zadruhé, že pravomoc soudního přezkumu v plné jurisdikci ani přezkum legality nerovnájí přezkumu bez návrhu, a tudíž tato pravomoc a tento přezkum nevyžadují, aby Tribunál provedl bez návrhu nové úplné šetření skutečností ze spisu bez ohledu na výhrady uplatněné navrhovatelkou.
- 37 Vzhledem k tomu, že první část prvního důvodu kasačního opravného prostředku vychází z nesprávného předpokladu, podle kterého měl Tribunál povinnost provést přezkum celého sporného rozhodnutí bez návrhu, je jí třeba zamítnout jako neopodstatněnou.

K druhé části prvního důvodu kasačního opravného prostředku

– Argumentace účastnic řízení

- 38 Ve druhé části prvního důvodu kasačního opravného prostředku, která se týká bodů 275, 285, 359 a 360 napadeného rozsudku, navrhovatelky vytýkají Tribunálu, že přezkoumal pouze důsledky částečné protiprávnosti sporného rozhodnutí a argumentů vznesených ohledně pokuty, aniž by provedl nezávislé a samostatné posouzení, při kterém by zohlednil veškeré okolnosti projednávaného případu. Z tohoto důvodu Tribunál podle navrhovatelek porušil povinnost soudního přezkumu v plné jurisdikci, jak je stanovena v článku 31 nařízení č. 1/2003, podle které musí přijmout nezávislé rozhodnutí na základě volného uvážení s ohledem na veškeré skutkové okolnosti, aniž by se omezil pouze na obsah spisu. Tribunál tedy podle navrhovatelek tím, že nepřezkoumal všechny fáze výpočtu, neodůvodnil výsledek takového přezkumu a nepřezkoumal přiměřenost pokuty ani její slučitelnost se zásadou rovného zacházení ve vztahu k pokutám, jež byly uloženy v souběžných řízeních, porušil povinnost soudního přezkumu v plné jurisdikci a povinnost uvést odůvodnění.
- 39 Komise tvrdí, že navrhovatelky mají nesprávně za to, že Tribunál má povinnost rozhodovat o žalobních důvodech, jichž se navrhovatelky nedovolávají či je neupřesňují. Kromě toho stran výše pokuty Komise uvádí, že samotná skutečnost, že Tribunál postupoval podle pokynů z roku 2006 a ověřil jejich uplatnění, nezpochybňuje opodstatněnost napadeného rozsudku.

– Závěry Soudního dvora

- 40 Je nesporné, že Tribunál je oprávněn, nad rámec pouhého přezkumu legality pokut stanovených Komisí, nahradit posouzení Komise svým posouzením a uložené pokuty nebo penále zrušit, snížit nebo zvýšit (viz rozsudek ze dne 22. listopadu 2012, E.ON Energie v. Komise, C-89/11 P, EU:C:2012:738, bod 124 a citovaná judikatura).
- 41 Za účelem splnění požadavků na přezkum v plné jurisdikci ve smyslu článku 47 Listiny, pokud jde o pokutu, musí unijní soud při výkonu pravomocí stanovených v člancích 261 a 263 SFEU přezkoumat všechny právní i skutkové výhrady směřující k prokázání, že částka pokuty neodpovídá

závažnosti a době trvání protiprávního jednání (viz rozsudek ze dne 18. prosince 2014, Komise v. Parker Hannifin Manufacturing a Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, bod 75 a citovaná judikatura).

- 42 Nicméně, jak vyplývá z ustálené judikatury připomenuté v bodě 32 tohoto rozsudku, výkon pravomoci přezkumu v plné jurisdikci není rovnocenný přezkumu bez návrhu a řízení má spornou povahu. Navrhovateli v zásadě přísluší, aby vznesl důvody proti napadenému rozhodnutí a na podporu těchto důvodů předložil důkazy.
- 43 Z toho vyplývá, že – na rozdíl od toho, co tvrdí navrhovatelky – s výjimkou důvodů veřejného pořádku Tribunálu nepřísluší, aby prováděl přezkum bez návrhu a nezávisle na konkrétních žalobních důvodech, jichž se dovolávají navrhovatelky, a aby rozhodoval samostatně na základě volného uvážení o pokutě stanovené Komisí, ale je povinen rozhodnout o důvodech, které mu předložily navrhovatelky.
- 44 Stran argumentu navrhovatelek, podle kterého Tribunál neodůvodnil svůj přezkum výše pokuty, která jim byla uložena, Tribunál nejprve v bodě 362 napadeného rozsudku uvedl, že zrušení sporného rozhodnutí v rozsahu, v němž se týká protiprávního jednání v Itálii, Nizozemsku a Rakousku, nemá za následek změnu této pokuty, neboť Komise pro účely výše uvedené pokuty zohlednila pouze tržby, jichž dosáhly navrhovatelky v Belgii, Německu a Francii, a nikoli tržby dosažené v Itálii, Nizozemsku a Rakousku.
- 45 Tribunál dále v bodech 368 až 376 napadeného rozsudku posuzoval důvody vycházející z údajných pochybení, jichž se měla dopustit Komise při výpočtu základní částky uložené pokuty, zejména při stanovení 15% sazby podle koeficientu, který se týká „závažnosti protiprávního jednání“. Tribunál na základě tohoto přezkumu dospěl k závěru, že jelikož se v případě jediného a trvajících protiprávního jednání, ke kterému docházelo řadu let na území tří dotčených členských států a jež spočívalo v pravidelném určování cen, jedná o jedno z nejzávažnějších protiprávních jednání, je třeba považovat sazbu ve výši 15 % podle koeficientu, který se týká „závažnosti protiprávního jednání“, za přiměřenou, zejména s ohledem na skutečnost, že se sazby stanovené pro tento druh protiprávního jednání pohybují v rozpětí 0 % až 30 %.
- 46 Tribunál se konečně v bodech 377 až 384 napadeného rozsudku zabýval žalobním důvodem vycházejícím z údajně nepřiměřené a nerovné povahy uložené pokuty z důvodu její výše, která odpovídá 10 % ročního obrátu navrhovatelek. Tribunál měl na základě tohoto přezkumu za to, že s ohledem na ustálenou judikaturu nepředstavuje uplatnění stropu ve výši 10 % z obrátu porušení zásad proporcionality a rovného zacházení.
- 47 V této souvislosti z ustálené judikatury vyplývá, že povinnost uvést odůvodnění neukládá Tribunálu, aby poskytl vysvětlení, ve kterém by se vyčerpávajícím způsobem postupně zabýval každou z úvah uvedených účastníky sporu. Odůvodnění může být tedy implicitní za podmínky, že umožní zúčastněným osobám seznámit se s důvody, proč Tribunál neuznal jejich argumenty, a Soudnímu dvoru disponovat poznatky dostatečnými k tomu, aby mohl vykonat soudní přezkum (viz rozsudek ze dne 11. července 2013, Gosselin Group v. Komise, C-429/11 P, nezveřejněný, EU:C:2013:463, bod 53 a citovaná judikatura).
- 48 Za těchto okolností je třeba uvést, že Tribunál zevrubně přezkoumal žalobní důvody týkající se výše pokuty uložené Komisí a dostatečně v tomto ohledu přezkum odůvodnil.
- 49 Kromě toho právě Tribunálu přísluší zkoumat přiměřenost výše pokuty a Soudnímu dvoru v zásadě naproti tomu nepřísluší, rozhoduje-li o právních otázkách v řízení o kasačním opravném prostředku, aby z důvodů ekvity nahradil vlastním posouzením posouzení Tribunálu při rozhodování – v rámci

výkonu jeho pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci – o výši pokut ukládaných podnikům za porušení unijního práva (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. září 2014, YKK a další v. Komise, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, bod 29 a citovaná judikatura).

- 50 Druhá část prvního důvodu kasačního opravného prostředku, jakož i první důvod kasačního opravného prostředku v plném rozsahu jsou proto neopodstatněné.

K druhému důvodu kasačního opravného prostředku

- 51 Druhý důvod kasačního opravného prostředku, který se skládá ze dvou částí, vychází z porušení článku 263 SFEU a práva na účinnou právní ochranu, které je stanoveno čl. 47 prvním pododstavci Listiny, z důvodu nedostatečného přezkumu zjištění Komise v rámci přezkumu legality a z překročení mezi tohoto přezkumu.

K první části druhého důvodu kasačního opravného prostředku

– Argumentace účastnic řízení

- 52 V první části druhého důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelky tvrdí, že se Tribunál dopustil porušení článku 263 SFEU a práva na účinnou právní ochranu tím, že jim v rámci přezkumu legality stanovil zejména v bodech 98, 146, 195, 293 a 308 napadeného rozsudku nepřiměřeně vysoké požadavky, pokud jde o břemeno tvrzení a důkazní břemeno. Tribunál měl podle navrhovatelek přezkoumat, zda Komise správně vyložila navrhované důkazy a zda byla zjištěna, která byla na jejich základě učiněna, odůvodněna. V tomto ohledu Tribunál neměl vycházet z domněnky správnosti zjištění Komise či jejích právních posouzení. Podle navrhovatelek je Tribunál zatížil důkazním břemenem dříve, než provedl vlastní posouzení souboru důkazů. Od navrhovatele neměl očekávat, že předloží důkazy, které by vyvracely tvrzení Komise, jelikož posledně uvedené důkazy na podporu tvrzení uvedených ve sporném rozhodnutí neuvedla.
- 53 Navrhovatelky mají za to, že Tribunál, který v bodech 134, 138, 141, 144, 146, 187, 252, 293 a 308 napadeného rozsudku odmítl jejich argumentaci odkazem na údajné důkazní břemeno, které nesou, tak nevykonal dostatečný přezkum legality a rovněž porušil článek 263 SFEU a právo na účinnou právní ochranu.
- 54 Komise zdůrazňuje stran údajné existence „domněnky správnosti“, že z judikatury vyplývá, že vychází-li Komise z důkazů, které v zásadě dostatečně prokazují existenci protiprávního jednání, dotčenému podniku přísluší, aby jednak právně dostačujícím způsobem prokázal existenci okolnosti, které se dovolává, a jednak to, že tato okolnost zpochybňuje průkaznost důkazů, z nichž Komise vychází.
- 55 Na rozdíl od navrhovatelek má Komise za to, že sporné rozhodnutí právně dostačujícím způsobem odůvodnila na základě důkazů a navrhovatelkám přísluší, aby určily zpochybňované důkazy, zformulovaly v tomto ohledu výtky a předložily příslušné důkazy. Jelikož tento požadavek procesní povahy není v rozporu s důkazním břemenem, které nese Komise, je podle ní třeba první část druhého důvodu kasačního opravného prostředku zamítnout.

– Závěry Soudního dvora

- 56 Z ustálené judikatury vyplývá, že straně nebo orgánu, který tvrdí, že byla porušena pravidla hospodářské soutěže, přísluší, aby o tom předložil důkaz, a podniku nebo sdružení podniků, které uplatňuje důvod na obranu proti konstatování porušení těchto pravidel, přísluší, aby předložil důkaz,

že podmínky použití pravidla, z něhož se odvozuje tento důvod na obranu, jsou splněny, takže uvedený orgán bude muset uplatnit jiný důkaz (viz rozsudek ze dne 17. června 2010, *Lafarge v. Komise*, C-413/08 P, EU:C:2010:346, bod 29 a citovaná judikatura).

- 57 I když důkazní břemeno nese podle těchto zásad buď Komise, nebo dotyčný podnik či sdružení podniků, skutkové okolnosti, kterých se strana dovolává, mohou zavazovat druhou stranu k poskytnutí vysvětlení nebo odůvodnění, přičemž pokud tak neučiní, lze dospět k závěru, že byla splněna pravidla v oblasti důkazního břemene (viz rozsudek ze dne 17. června 2010, *Lafarge v. Komise*, C-413/08 P, EU:C:2010:346, bod 30 a citovaná judikatura).
- 58 Kromě toho se po navrhovateli v rámci soudního řízení požaduje, aby určil zpochybňované části napadeného rozhodnutí, zformuloval v tomto ohledu výtky a předložil důkazy, které mohou sestávat ze spolehlivých indicií, jejichž cílem je prokázat opodstatněnost jeho výtek (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 8. prosince 2011, *KME Germany a další v. Komise*, C-272/09 P, EU:C:2011:810, bod 105).
- 59 V projednávaném případě je třeba konstatovat, že Tribunál zaprvé v bodech 90 až 92 napadeného rozsudku připomněl judikaturu týkající se pojmu „jediné a trvající jednání“. Tribunál zadruhé v bodech 93 až 108 uvedeného rozsudku připomněl pravidla dokazování, která se použijí v rámci řízení o porušení čl. 101 odst. 1 SFEU.
- 60 Tribunál, který se přitom opíral o ustálenou judikaturu Soudního dvora, totiž v bodě 97 napadeného rozsudku konstatoval, že jelikož Komise byla schopna prokázat, že se podnik zúčastnil jednání mezi podniky, které má zjevně protisoutěžní povahu, mohl mít, aniž by se tím dopustil neoprávněného obrácení důkazního břemene či porušení zásady presumpce neviny, za to, že takovému podniku přísluší, aby předložil jiné vysvětlení obsahu těchto jednání. Tribunál dále v bodě 98 napadeného rozsudku připomněl, že uvedený podnik nejenže se musí dovolávat okolnosti, která zpochybňuje průkaznost důkazů, z nichž Komise vychází, ale musí prokázat i existenci uvedené okolnosti a rovněž to, že tato zpochybňuje průkaznost důkazů, z nichž Komise vychází.
- 61 Pokud Tribunál v bodech 111 až 147 napadeného rozsudku přezkoumal kvalifikaci dotčených jednání jakožto jediného a trvajícího protiprávního jednání a měl při tom za to, že Komise z takové kvalifikace mohla oprávněně vycházet, a od navrhovatelek požadoval, aby předložily důkazy o okolnostech, jimiž by byly zpochybněny závěry Komise stran této kvalifikace, nedopustil se tím porušení pravidel týkajících se důkazního břemene.
- 62 Z výše uvedeného vyplývá, že první část druhého důvodu kasačního opravného prostředku je neopodstatněná.

Ke druhé části druhého důvodu kasačního opravného prostředku

– Argumentace účastnic řízení

- 63 Ve druhé části druhého důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelky tvrdí, že Tribunál překročil meze přezkumu legality, neboť vykonal jednostranný přezkum v plné jurisdikci k jejich tíži. Navrhovatelky tvrdí, že Tribunál zašel nad rámec zjištění, jež uvedla ve sporném rozhodnutí Komise, a překročil meze přezkumu legality, neboť změnil kvalifikaci skutečností, které Komise z právního hlediska nesprávně kvalifikovala.
- 64 Podle navrhovatelek Tribunál zaprvé v bodě 213 napadeného rozsudku změnil kvalifikaci Komise ve sporném rozhodnutí, jež se týkala postupu výměny informací, jenž byl změněn na vícevýrobovou dohodu o cenách. Tribunál podle nich zadruhé v bodech 261, 311 a 312 uvedeného rozsudku přiznal vysokou důkazní hodnotu účasti navrhovatelek na jednáních, která nebyla ve sporném rozhodnutí

posuzována. Zatřetí Tribunál v bodech 235, 239 a 298 tím, že odmítl argument navrhovatelek, které tvrdily, že důkazy neprokazují existenci dohod, které by byly během dotčených událostí uzavírány, potvrdil skutečnost, že již pokus o dosažení shody byl považován za protiprávní jednání v rozporu s článkem 101 SFEU. Tribunál vycházel ze zásady, že již „pokus o dosažení dohody“ je jednáním ve vzájemné shodě a toto posledně uvedené jednání připsal navrhovatelkám. Tribunál tudíž podle navrhovatelek změnil kvalifikaci skutkových okolností oproti kvalifikaci Komise a překročil meze přezkumu legality.

- 65 Komise nejprve stran zpochybňovaných schůzek tvrdí, že se Tribunál nikdy nezabýval třemi dotčenými schůzkami. Dále stran údajné změny kvalifikace výměny informací na dohodu Komise uvádí, že i kdyby byla tato změna prokázána, tento důvod sám o sobě nemůže vést ke zrušení napadeného rozsudku vzhledem k cíli těchto schůzek narušujícímu hospodářskou soutěž. Pojmy „dohoda“ a „jednání ve vzájemné shodě“ zahrnují ze subjektivního hlediska formy koluze, které mají stejnou povahu a odlišují se pouze intenzitou a způsoby, jakými se projevují. Podle tohoto orgánu proto k prokázání porušení článku 101 SFEU stačí, je-li prokázána existence některé z těchto forem. Konečně údajně protiprávní změna kvalifikace sporného rozhodnutí, které se měl Tribunál dopustit v bodech 235, 239 a 298 napadeného rozsudku, je pouhým předpokladem navrhovatelek.
- 66 Podle Komise je tudíž třeba zamítnout druhou část druhého důvodu kasačního opravného prostředku a tento důvod kasačního opravného prostředku v plném rozsahu.

– Závěry Soudního dvora

- 67 Nejprve je třeba stran argumentu navrhovatelek, podle kterého Tribunál překročil meze přezkumu legality tím, že změnil kvalifikaci skutečností, které Komise z právního hlediska nesprávně kvalifikovala, a sice že měl změnit kvalifikaci postupu výměny informací o cenách na dohodu, uvést, že z bodů 211 a 212 napadeného rozsudku lze jasně podle judikatury, jež je v nich citována, dovodit, že Tribunál odkázal na postup výměny informací jako na jednání ve vzájemné shodě. Tribunálu nelze pouze na základě skutečnosti, že se v bodě 213 uvedeného rozsudku objevuje slovo „dohoda“, vytýkat, že změnil kvalifikaci chování, jež je navrhovatelkám vytýkáno.
- 68 Kromě toho pojmy „dohoda“ a „jednání ve vzájemné shodě“ ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU mají ze subjektivního hlediska zachytit formy koluze mající stejnou povahu, které se mezi sebou liší pouze svou intenzitou a způsoby, jakými se projevují. K uplatnění uvedeného ustanovení tudíž v každém případě stačí, byly-li prokázány základní znaky některé z těchto forem protiprávního jednání uvedených v tomto ustanovení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. prosince 2013, *Solvay Solexis v. Komise*, C-449/11 P, nezveřejněný, EU:C:2013:802, bod 52 a citovaná judikatura).
- 69 Dále stran argumentu, podle kterého Tribunál v bodech 261, 311 a 312 napadeného rozsudku přiznal vysokou důkazní hodnotu některým důkazům týkajícím se účasti navrhovatelek na schůzkách, které nebyly ve sporném rozhodnutí posuzovány, stačí konstatovat, že ze znění bodů 206 a 264 napadeného rozsudku vyplývá, že Tribunál odkázal na seznamy schůzek, které jsou uvedeny v přílohách 1 a 4 sporného rozhodnutí, a dále, že v bodech 261 a 311 uvedeného rozsudku jsou uvedeny veškeré schůzky, jež jsou na zmíněných seznamech. Třebaže Tribunál zmiňuje v bodech 264, 311 a 312 napadeného rozsudku schůzky IFS ze dne 14. listopadu 2001 a FSKI ze dne 23. ledna a 5. července 2002, Tribunál, na rozdíl od toho, co tvrdí navrhovatelky, tyto schůzky neposuzoval a nepřisoudil důkazům souvisejícím s uvedenými schůzkami vysokou důkazní hodnotu. Kromě toho, byť jsou tyto schůzky uvedeny v bodě 312 napadeného rozsudku v rámci úplného seznamu schůzek, Tribunál v bodě 313 uvedeného rozsudku uvedl, že téměř všechny – tedy nikoli všechny – důkazy podporují závěr o účasti navrhovatelek na dotčeném jediném a trvajícím protiprávním jednání. Z toho vyplývá, že svůj závěr o tom, že Komise prokázala účast navrhovatelek na protiprávním jednání na území Německa v období od 7. července 2000 do 9. listopadu 2004, Tribunál ve skutečnosti neopíral o schůzky IFS ze dne 14. listopadu 2001 a FSKI ze dne 23. ledna a 5. července 2002.

- 70 Konečně stran argumentu navrhovatelek, podle kterého měl Tribunal v bodech 235, 239 a 298 napadeného rozsudku nesprávně za to, že již pokus o dosažení dohody představuje protiprávní jednání v rozporu se článkem 101 SFEU, je třeba připomenout, že se pojem „jednání ve vzájemné shodě“ ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU vztahuje na formu koordinace mezi podniky, která, ač nedospěla až k uzavření dohody ve vlastním slova smyslu, vědomě nahrazuje rizika hospodářské soutěže praktickou spoluprací mezi podniky (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 8. července 1999, Komise v. Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, bod 115 a citovaná judikatura).
- 71 Přitom kritéria koordinace a spolupráce zakládající „jednání ve vzájemné shodě“ ve smyslu stejného ustanovení je třeba chápat ve světle koncepce vlastní ustanovením Smlouvy o FEU týkajícím se hospodářské soutěže, podle které každý hospodářský subjekt musí určovat politiku, kterou hodlá uplatňovat na společném trhu, samostatně (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, bod 32 a citovaná judikatura).
- 72 Kromě toho ačkoliv tento požadavek samostatnosti nevylučuje právo hospodářských subjektů rozumně se přizpůsobit existujícímu nebo předpokládanému chování jejich soutěžitelů, striktně brání všem přímým nebo nepřímým kontaktům mezi těmito subjekty, jež by mohly buď ovlivnit tržní chování skutečného nebo potenciálního soutěžitele, či takovému soutěžiteli odhalit tržní chování, o kterém tyto subjekty rozhodly, že jej budou samy uskutečňovat na tomto trhu, nebo které na něm samy uskutečňovat zamýšlí, jestliže je účelem nebo důsledkem těchto kontaktů dosažení podmínek hospodářské soutěže, které s přihlédnutím k povaze výrobků nebo poskytovaných služeb, velikosti a množství podniků, jakož i k objemu uvedeného trhu neodpovídají obvyklým podmínkám relevantního trhu (rozsudek ze dne 8. července 1999, Komise v. Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, bod 117 a citovaná judikatura).
- 73 Z toho tedy vyplývá, že navázání kontaktu spočívající v pokusu o dosažení dohody o cenách je jednáním ve vzájemné shodě, které je zakázáno podle čl. 101 odst. 1 SFEU (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. prosince 2013, Solvay v. Komise, C-455/11 P, nezveřejněný, EU:C:2013:796, bod 40).
- 74 Z toho vyplývá, že druhá část druhého důvodu kasačního opravného prostředku, a tudíž i druhý důvod kasačního opravného prostředku v plném rozsahu musí být zamítnuty jako neopodstatněné.

K třetímu důvodu kasačního opravného prostředku

Argumentace účastnic řízení

- 75 Navrhovatelky v rámci třetího důvodu kasačního opravného prostředku, jenž se skládá ze čtrnácti částí, které je třeba posoudit společně, tvrdí, že Tribunal několikrát zjevným a zásadním způsobem zkreslil obsah spisu a zároveň se dopustil nesprávného právního posouzení a porušil uznávané zásady provádění důkazů.
- 76 Navrhovatelky mají zaprvé za to, že Tribunal zkreslil v bodě 87 napadeného rozsudku návrhy na provádění důkazů uvedených v bodě 117 žaloby a v bodě 24 repliky, jakož i jejich vysvětlení, které podaly na jednání. Zadruhé Tribunal podle navrhovatelek zkreslil v bodě 119 uvedeného rozsudku určité části sporného rozhodnutí, jež se týkají údajných jednání o návrzích zvýšení cen kohoutů a ostatních armatur v rámci FSKI. Zatřetí Tribunal podle nich v bodě 130 zkreslil bod 852 odůvodnění sporného rozhodnutí, pokud jde o údajnou účast navrhovatelek v několika vícevýrobových sdruženích. Začtvrté Tribunal v bodech 152 až 155 napadeného rozsudku zkreslil určité části oznámení námitek ze dne 26. března 2007 ve vztahu k námitkám, které se týkají opakovaných dohod o cenách v rámci IFS. Zapáté Tribunal v bodě 193 uvedeného rozsudku zkreslil vysvětlení navrhovatelek, které se týká prvního žalobního důvodu. Zašesté Tribunal v bodě 208 téhož rozsudku zkreslil návrh na provedení důkazů uvedený v bodě 46 žaloby, který se týká vyslechnutí

svědků Schnileho a Kooka v souvislosti se schůzkou IFS ze dne 5. října 2000. Zasedmé Tribunál v bodě 213 napadeného rozsudku zkreslil důkazy a porušil zásady provádění důkazů, a to v souvislosti s obsahem poznámek pana Schinleho, spolupracovníka společnosti Hansgrohe, které se týkaly schůzky IFS konané dne 5. října 2000. Zaosmé Tribunál v bodě 218 uvedeného rozsudku zkreslil důkazy v souvislosti se schůzkou IFS ze dne 20. listopadu 2002 a nevyhověl návrhům na provedení důkazů uvedeným v bodě 27 repliky. Zadeváté Tribunál v bodě 230 napadeného rozsudku zkreslil návrhy na provedení důkazů uvedené v bodech 57, 59 a 61 žaloby a argumentaci navrhovatelek ke zvýšení cen „při zvláštních událostech“. Zadesáté Tribunál v bodech 277 až 282 uvedeného rozsudku zkreslil důkazy, argumentaci navrhovatelek a návrh na provedení důkazů, který je uveden v bodě 90 žaloby a týká se schůzky FSKI konané ve dnech 7. a 8. července 2000. Zajedenácté Tribunál v bodech 299 a následujících téhož rozsudku zkreslil obsah zápisu ze schůzky FSKI konané dne 17. ledna 2003, a to v souvislosti s údajným jednáním ve vzájemné shodě, které se týká mýtného, a návrh navrhovatelek na provedení důkazů, který je uveden v bodě 101 žaloby. Zadvanácté Tribunál v bodě 312 a následujících napadeného rozsudku zkreslil sporné rozhodnutí, pokud jde o důkazní hodnotu důkazů týkajících se schůzky IFS konané dne 24. dubna 2001 a schůzek FSKI konaných ve dnech 23. ledna a 5. července 2002. Zatřinácté Tribunál zkreslil v bodě 321 uvedeného rozsudku vysvětlení navrhovatelek, které je uvedeno v bodě 110 žaloby a v bodě 43 repliky, tím, že měl nesprávně za to, že navrhovatelky neuplatňují žádný argument ke schůzce VCG konané dne 30. října 2001. Začtrnácté měl Tribunál v bodě 324 téhož rozsudku zkreslit body odůvodnění 572 a následující sporného rozhodnutí, pokud jde o údajnou výtku jednání ve vzájemné shodě o cenách na rok 2005 v rámci AFICS.

- 77 V této souvislosti v rámci sedmého a dvanáctého případu zkreslení, kterého se dovolávají navrhovatelky, posledně uvedené tvrdí, že Tribunál posoudil stejné důkazy odlišně v projednávané věci a ve věcech, které vedly k vydání rozsudku ze dne 16. září 2013, *Villeroy & Boch Austria a další v. Komise* (T-373/10, T-374/10, T-382/10 a T-402/10, nezveřejněné, EU:T:2013:455), a rozsudku ze dne 16. září 2013, *Keramag Keramische Werke a další v. Komise* (T-379/10 a T-381/10, nezveřejněné, EU:T:2013:457), zejména pokud jde o obsah určitých schůzek, jichž se navrhovatelky účastnily, a o zohlednění těchto schůzek pro účely konstatování existence protisoutěžních praktik.
- 78 Komise má za to, že veškerá tato tvrzení týkající se zkreslení by měla být zamítnuta buď proto, že vycházejí z nesprávného pochopení napadeného rozsudku, nebo proto, že napadené části uvedeného rozsudku nevyvolávají žádné následky a není jimi dotčena legalita uvedeného rozsudku, nebo proto, že prostřednictvím třetího důvodu kasačního opravného prostředku se navrhovatelky ve skutečnosti domáhaly částečně toho, aby byly opětovně přezkoumány skutkové okolnosti, přičemž však nebylo prokázáno, že by se Tribunál dopustil jejich zjevného zkreslení.
- 79 Komise stran zkreslení, na něž je poukazováno a které se týkají návrhů na provedení důkazů, zejména uvádí, že pouze Tribunál je oprávněn posoudit, zda je případně nezbytné doplnit informace, které má k dispozici, a že skutečnost, kdy návrh navrhovatelek neměl vliv na posuzování Tribunálu, a proto byl zamítnut, neznamená, že byl tento návrh zkreslen. Kromě toho rozhodující skutečností není podle Komise ani tak to, zda byl návrh na provádění důkazů zjevně zkreslen, jako spíše to, zda byl zjevně zkreslen určitý důkaz, čehož se navrhovatelky ovšem nedovolávaly. Každopádně v případě zkreslení důkazů se musí jednat o zkreslení, které je zjevné.
- 80 Závěrem Komise je, že Tribunál v napadeném rozsudku nepřekročil meze přiměřeného posouzení důkazů a toto posouzení je v souladu s posouzením, které je uvedeno v bodě 133 rozsudku ze dne 16. září 2013, *Keramag Keramische Werke a další v. Komise* (T-379/10 a T-381/10, nezveřejněné, EU:T:2013:457).

Závěry Soudního dvora

- 81 ZprvÉ stran částÍ třetího důvodu kasačního opravného prostředku, které se týkají provádění důkazů, z ustálené judikatury vyplývá, že unijnímu soudu přísluší rozhodovat na základě okolností sporu, zda je třeba předložit dokument, a to na základě ustanovení jednacího řádu upravujících provádění důkazů. Co se týče Tribunálu, z článku 49 ve spojení s čl. 65 písm. b) jeho jednacího řádu ve znění použitelném ke dni napadeného rozsudku vyplývá, že návrh na předložení jakéhokoli důkazu je součástí provádění dokazování, jež může Tribunál nařídít v kterékoliv fázi řízení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. října 2003, *Salzgitter v. Komise*, C-182/99 P, EU:C:2003:526, bod 41 a citovaná judikatura; rozsudek ze dne 2. října 2003, *Aristrain v. Komise*, C-196/99 P, EU:C:2003:529, bod 67 a citovaná judikatura; rozsudek ze dne 2. října 2003, *Ensidesa v. Komise*, C-198/99 P, EU:C:2003:530, bod 28 a citovaná judikatura a rozsudek ze dne 2. října 2003, *Corus UK v. Komise*, C-199/99 P, EU:C:2003:531, bod 67 a citovaná judikatura).
- 82 Z toho důvodu – jelikož Tribunál zamítl návrhy navrhovatelek, které směřovaly k výsledku svědků s tím, že měl za to, že uvedené dokazování není zapotřebí, zprvÉ s ohledem na provedené dokazování v bodech 109 až 147 napadeného rozsudku, které prokázalo existenci jediného a trvajícího protiprávního jednání, zadruhé s ohledem na konstatování uvedené v bodě 213 uvedeného rozsudku, podle kterého byly poznámky společnosti Hansgrohe dostatečné k prokázání existence protiprávního chování během schůzky IFS konané dne 5. října 2000, zatřetí s ohledem na konstatování uvedené v bodě 218 napadeného rozsudku, podle kterého zápis ze schůzky IFS konané dne 20. listopadu 2002 prokazuje, že došlo k přímému kontaktu mezi hospodářskými subjekty, jež by mohl narušit pravidla hospodářské soutěže, začtvrté s ohledem na analýzu odpovědnosti navrhovatelek za protisoutěžní jednání v rámci konkrétních událostí, jež je uvedena v bodech 231 až 253 napadeného rozsudku, zapáté s ohledem na posouzení důkazů prokazujících protiprávní povahu schůzek FSKI konaných ve dnech 7. a 8. července 2000, jež je uvedeno v bodech 275 až 284 uvedeného rozsudku, a zašesté s ohledem na analýzu uvedenou v bodech 296 až 306 téhož rozsudku, která vyplývá z konstatování Tribunálu, podle kterého byl prokázán pokus o dosažení dohody o důsledcích v podobě navýšení ceny vyvolaných zavedením mýtného v Německu na schůzkách FSKI konaných ve dnech 17. ledna a 4. července 2003, – je třeba zamítnout šestou částí třetího důvodu kasačního opravného prostředku v plném rozsahu, jakož i první a osmou až jedenáctou část tohoto důvodu v rozsahu, v němž se týkají provádění dokazování.
- 83 Zadruhé, pokud jde o částí třetího důvodu kasačního opravného prostředku, které se týkají zkreslení argumentace navrhovatelek, je třeba uvést, že se navrhovatelky, s výjimkou toho, co uvádějí na podporu třinácté části tohoto důvodu, v těchto částech nedovolávají toho, že Tribunál nepřezkoumal žalobní důvody, jichž se dovolávaly v prvním stupni, ale že nesprávně vyložil a shrnul jejich argumentaci.
- 84 Postačí přitom konstatovat, že jelikož navrhovatelky nepoukazují na to, že Tribunál nepřezkoumal žalobní důvody, jichž se dovolávaly v prvním stupni, je otázka, zda Tribunál nesprávně shrnul argumentaci navrhovatelek, pro vyřešení projednávaného sporu zcela irelevantní, a proto je třeba pátou a desátou část třetího důvodu kasačního opravného prostředku zamítnout v plném rozsahu, a dále zamítnout první a devátou část tohoto důvodu v rozsahu, v němž se týkají zkreslení argumentů navrhovatelek (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 1. července 2010, *Knauf Gips v. Komise*, C-407/08 P, EU:C:2010:389, bod 32).
- 85 Zatřetí stran třinácté části třetího důvodu kasačního opravného prostředku, v níž navrhovatelky tvrdí, že Tribunál měl nesprávně za to, že nepředložily žádný argument týkající se schůzky VCG konané dne 30. října 2001, je třeba uvést, že Tribunál v bodě 316 napadeného rozsudku uvedl, že navrhovatelky nezpochybňují svou účast na schůzkách vnitrostátních profesních sdružení na území Belgie a Francie, ale zpochybňují povahu jednání během uvedených schůzek. Navrhovatelky přitom tvrdí, že vzhledem k tomu, že rozhodnutí byla přijímána v rámci každého z podniků na úrovni mateřské společnosti a jejich zástupci neměli na těchto schůzkách žádný prostor pro vyjednávání, nelze výměnu informací

o cenách, k níž došlo při těchto příležitostech, přirovnávat ke koordinaci zvyšování cen, a tudíž neměly protisoutěžní cíl. Dále, i když navrhovatelky v bodě 110 své žaloby na neplatnost a v bodě 43 repliky před Tribunálem, jichž se dovolávají v rámci projednávaného kasačního opravného prostředku, formálně zpochybňují jednání ve vzájemné shodě o cenách během schůzky VCG konané dne 30. října 2001, toto zpochybnění v zásadě vychází z výše uvedených důvodů. Tyto důvody přitom Tribunál právem v bodě 318 napadeného rozsudku zamítl. Za těchto okolností je třeba mít za to, že i přes formulaci, která je uvedena v bodě 321 napadeného rozsudku a může navozovat dojem, že navrhovatelky nezpochybňovaly protisoutěžní cíl schůzky ze dne 30. října 2001, je uvedená formulace pro vyřešení projednávaného sporu zcela irelevantní. Třináctá část třetího důvodu kasačního opravného prostředku je proto neopodstatněná.

- 86 Začtvrté stran částí třetího důvodu kasačního opravného prostředku, které se týkají zkreslení důkazů, je třeba připomenout, že o zkreslení se jedná, pokud se posouzení existujících důkazů jeví zjevně nesprávné a nejsou uplatněny nové důkazy. Takové zkreslení však musí zjevně vyplývat z písemností ve spisu a není nutné provést nové posouzení skutkového stavu a důkazů. Dále, pokud navrhovatel tvrdí, že se Tribunál dopustil zkreslení důkazů, musí přesně označit důkazy, jež byly Tribunálem zkresleny, a prokázat nesprávné právní posouzení, které dle jeho názoru Tribunál vedlo k tomuto zkreslení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. prosince 2015, Itálie v. Komise, C-280/14 P, EU:C:2015:792, bod 52).
- 87 Sedmá část třetího důvodu kasačního opravného prostředku v plném rozsahu, a dále osmá, desátá a jedenáctá část tohoto důvodu v rozsahu, v němž se týkají zkreslení důkazů, jsou však vytrženy z kontextu a vycházejí z nesprávného výkladu napadeného rozsudku. Navrhovatelky totiž v podstatě směřují k tomu, aby Soudní dvůr znovu posoudil skutkový stav a důkazy, k čemuž není Soudní dvůr ve stadiu řízení o kasačním opravném prostředku příslušný. Proto jsou sedmá, osmá, desátá a jedenáctá část třetího důvodu kasačního opravného prostředku v rozsahu, v němž se týkají zkreslení důkazů, nepřipustné.
- 88 Zapáté, pokud jde o části třetího důvodu kasačního opravného prostředku, které se týkají zkreslení sporného rozhodnutí a oznámení námitek ze dne 26. března 2007, je třeba konstatovat, že zaprvé stran druhé a třetí části tohoto důvodu je třeba uvést, že byť mají navrhovatelky za to, že Tribunál použil v bodě 119 napadeného rozsudku nepřesné formulace, kdy měl v uvedeném bodě za to, že na schůzkách FSKI se nejednalo pouze o objemech obratu, ale i o zvýšení cen v oblasti kohoutů a ostatních armatur, a byť lze formulaci, která je uvedena v bodě 130 uvedeného rozsudku chápat tak, že uvádí, že se navrhovatelky účastnily více než jednoho vícevýrobního sdružení, nemohou tyto, byť nepřesné formulace, zpochybnit závěr, podle kterého předně dvoustranné kontakty mezi podniky potvrzují existenci úzkých vazeb mezi třemi podskupinami výrobků, a dále, že navrhovatelky věděly o celkovém koluzním jednání, které jim bylo vytykáno, nebo mohly rozumně předvídat, že se konstatované protiprávní jednání týkalo nejméně těchto tří podskupin, a konečně, že se navrhovatelky účastnily dotčeného jediného a trvajících protiprávního jednání, neboť se účastnily schůzek IFS, které se týkaly tří uvedených podskupin. Tato druhá a třetí část proto nemůže obstát.
- 89 Zadruhé stran čtvrté části třetího důvodu kasačního opravného prostředku postačí konstatovat, že z výkladu bodů 150 až 159 napadeného rozsudku nevyplývá žádné zjevné zkreslení obsahu oznámení námitek ze dne 26. března 2007. Navrhovatelky v podstatě směřují k tomu, aby Soudní dvůr znovu posoudil skutkový stav a důkazy, což je ve stadiu řízení o kasačním opravném prostředku nepřipustné. Tato čtvrtá část je proto nepřipustná.
- 90 Zatřetí, pokud jde o dvanáctou část třetího důvodu kasačního opravného prostředku, Tribunál se, jak vyplývá z bodu 69 tohoto rozsudku, nezabýval schůzkami IFS ze dne 14. listopadu 2001 a schůzkami FSKI konanými ve dnech 23. ledna a 5. července 2002, ani se o tyto schůzky neopírá ve svých závěrech, které se týkají vytykaného protiprávního jednání, a dále stran argumentu týkajícího se řešení přijatého v rozsudcích ze dne 16. září 2013, Villeroy & Boch Austria a další v. Komise (T-373/10, T-374/10, T-382/10 a T-402/10, nezveřejněné, EU:T:2013:455) a v rozsudku ze dne 16. září 2013,

Keramag Keramische Werke a další v. Komise (T-379/10 a T-381/10, nezveřejněné, EU:T:2013:457), kterého se rovněž dovolávají v rámci sedmé části třetího důvodu kasačního opravného prostředku, z ustálené judikatury vyplývá, že povinnost Tribunálu odůvodnit rozsudky nemůže v zásadě zahrnovat povinnost odůvodnit způsob, jakým byla vyřešena určitá věc, v porovnání s řešením zvoleným v jiné věci, která byla Tribunálu předložena, a to ani týká-li se tato věc téhož rozhodnutí (viz rozsudek ze dne 11. července 2013, Team Relocations a další v. Komise, C-444/11 P, nezveřejněný, EU:C:2013:464, bod 66 a citovaná judikatura). Dvanáctá část třetího důvodu kasačního opravného prostředku v plném rozsahu a sedmá část tohoto důvodu v rozsahu, v němž se týká argumentu týkajícího se řešení přijatého Tribunálem v rozsudcích ze dne 16. září 2013, Villeroy & Boch Austria a další v. Komise (T-373/10, T-374/10, T-382/10 a T-402/10, nezveřejněné, EU:T:2013:455) a v rozsudku ze dne 16. září 2013, Keramag Keramische Werke a další v. Komise (T-379/10 a T-381/10, nezveřejněné, EU:T:2013:457), je proto neopodstatněné.

- 91 Začtvrté stran čtrnácté části třetího důvodu kasačního opravného prostředku je třeba konstatovat, že vychází z nesprávného výkladu napadeného rozsudku. Ze znění bodu 324 uvedeného rozsudku totiž nevyplývá, že formulace, kterou použil Tribunál, zjevně zkresluje obsah sporného rozhodnutí, zejména ve světle povahy vytýkaných jednání, tj. cyklického zvyšování cen. Uvedená formulace každopádně nezpochybně protisoutěžní povahu schůzky AFICS konané dne 25. února 2004 ani účast navrhovatelek na uvedené schůzce. Tato čtrnáctá část je proto neopodstatněná.
- 92 Z výše uvedeného vyplývá, že třetí důvod kasačního opravného prostředku je třeba zamítnout jako částečně nepřipustný a částečně neopodstatněný.

Ke čtvrtému důvodu kasačního opravného prostředku

- 93 V rámci čtvrtého důvodu kasačního opravného prostředku, který je složen ze dvou částí, navrhovatelky namítají procesní vady a porušení čl. 48 odst. 2 jednacího řádu Tribunálu, čl. 48 odst. 2, čl. 47 prvního pododstavce a čl. 52 odst. 3 Listiny ve spojení s čl. 6 odst. 1 a 3 EÚLP z důvodu přijetí důkazů, jichž se nelze dovolávat, zohlednění argumentace, kterou Komise předložila opožděně a zamítnutí návrhů na provedení důkazů bez dostatečného odůvodnění.

K první části čtvrtého důvodu kasačního opravného prostředku

– Argumentace účastnic řízení

- 94 V první části čtvrtého důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelky tvrdí, že Tribunál připustil a posoudil zásadní důkazy svědčící v neprospěch navrhovatelek, které nebyly uvedeny v oznámení námitek ze dne 26. března 2007 ani ve sporném rozhodnutí, a dokonce byly v rámci řízení z části předloženy opožděně. V této souvislosti podle navrhovatelek navíc Tribunál zohlednil a použil v neprospěch navrhovatelek v napadeném rozsudku písemné argumenty, které byly předloženy opožděně a jichž se Komise dovolávala po ukončení písemné části řízení, a to aniž by umožnil navrhovatelkám, aby se k tvrzením Komise vyjádřily.
- 95 V tomto ohledu se podle navrhovatelek Tribunál konkrétně zaprvé v bodech 162 až 167 napadeného rozsudku dopustil nesprávného právního posouzení, neboť popřel existenci porušení práva na obhajobu navrhovatelek z důvodu použití zápisů, které se týkaly schůzky IFS ze dne 5. října 2000, ve sporném rozhodnutí, a tím, že tento důkaz přijal a sám použil, Tribunál podle navrhovatelek rovněž porušil jejich právo na obhajobu. Kromě toho vychází tato část napadeného rozsudku zcela z argumentace, kterou Komise předložila opožděně, neboť tato argumentace byla vůbec poprvé uplatněna více než rok a půl po ukončení písemné části řízení. Tribunál proto tím, že zohlednil

uvedenou argumentaci, aniž přinejmenším umožnil navrhovatelkám, aby se k ní znovu písemně vyjádřily, podle navrhovatelek porušil čl. 48 odst. 2 svého jednacího řádu, zásadu rovnosti zbraní a právo navrhovatelek být slyšeny.

- 96 Zadruhé se Tribunál podle navrhovatelek dopustil v bodech 226 a následujících napadeného rozsudku zaprvé nesprávného právního posouzení tím, že nesprávně odmítl, že Komise porušila právo navrhovatelek na obhajobu, když zohlednila zápisy týkající se schůzky IFS ze dne 9. dubna 2003, a zadruhé se Tribunál sám dopustil procesního pochybení a porušil právo navrhovatelek na obhajobu tím, že zohlednil tyto poznámky a opožděné vyjádření Komise, které se týkalo možnosti nalézt uvedené zápisy ve spisu.
- 97 Zatřetí se napadený rozsudek podle navrhovatelek opírá o porušení práva na obhajobu, pokud jde o poznámky týkající se výše uvedených schůzek IFS konaných ve dnech 5. října 2000 a 9. dubna 2003 v rozsahu, v němž Tribunál tyto poznámky využil a v bodech 213, 215, 228, 281 a následujících a v bodě 313 napadeného rozsudku z nich vyvodil důsledky, ačkoliv se těchto důkazů nebylo možné dovolávat.
- 98 Komise tvrdí, že navrhovatelky měly přístup k nedůvěrným zněním dokumentů, na které odkazují, a že argumentace Komise, která se o ně opírá, není novým žalobním důvodem, nýbrž vysvětlením podaným na výzvu Tribunálu. Komise zejména pouze odpověděla na nepřesnou argumentaci navrhovatelek a navrhovatelky měly možnost diskutovat o dotčených otázkách během jednání.

– Závěry Soudního dvora

- 99 Je nesporné, že právo na přístup do spisu Komise má zajistit účinný výkon práv na obhajobu, což jsou práva, která patří mezi základní zásady unijního práva a jsou zakotvena v článku 6 EÚLP, a porušení tohoto práva na přístup v průběhu řízení předcházejícího přijetí napadeného rozhodnutí může vést v zásadě ke zrušení tohoto rozhodnutí, pokud byla porušena práva obhajoby dotčeného podniku (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. října 2003, *Corus UK v. Komise*, C-199/99 P, EU:C:2003:531, body 126 a 127 a citovaná judikatura).
- 100 V takovém případě není porušení, k němuž došlo, napraveno pouze tím, že přístup byl umožněn v průběhu soudního řízení o žalobě směřující případně ke zrušení tohoto napadeného rozhodnutí. Pokud je přístup v tomto stadiu zajištěn, nemusí dotčený podnik prokázat, že kdyby měl k neoznámeným dokumentům přístup, mělo by rozhodnutí Komise odlišný obsah, ale pouze, že uvedené dokumenty mohly být užitečné pro jeho obhajobu (viz rozsudek ze dne 2. října 2003, *Corus UK v. Komise*, C-199/99 P, EU:C:2003:531, bod 128 a citovaná judikatura).
- 101 V této souvislosti předně stran zápisů týkajících se schůzky IFS konané dne 5. října 2000 z bodů 165 až 167 napadeného rozsudku zaprvé vyplývá, že uvedené zápisy byly zpřístupněny navrhovatelkám před zahájením soudního řízení, a zadruhé, že byly uvedeny v oznámení námitek ze dne 26. března 2007 a zatřetí, že byly předmětem jednání před Tribunálem.
- 102 Dále stran zápisů týkajících se schůzky IFS ze dne 9. dubna 2003 z bodu 226 napadeného rozsudku vyplývá, že jednak jejich nedůvěrné znění bylo zpřístupněno navrhovatelkám před zahájením soudního řízení, a jednak, že Komise v dopise ze dne 12. března 2013 potvrdila, že první strana těchto zápisů byla volně přístupná a nedůvěrné znění druhé strany bylo k dispozici k nahlédnutí v jejím spise. Uvedené strany zápisů byly rovněž předmětem jednání před Tribunálem.
- 103 Je třeba ostatně zdůraznit, že na rozdíl od toho, co tvrdí navrhovatelky, okolnost, že sporné rozhodnutí neodkazuje na uvedené zápisy v plném rozsahu, ale pouze na jejich jednu stranu či přílohu, nemůže vést k porušení práva na obhajobu. Takové odkazy jsou totiž pro identifikaci dotčeného dokumentu dostačující.

- 104 Zatřetí stran údajně opožděné argumentace Komise, která se týká výše uvedených dokumentů, stačí konstatovat, že z bodů 29 až 38 napadeného rozsudku vyplývá, že Tribunál položil navrhovatelkám a Komisi písemné otázky a jednání se konalo dne 20. března 2013. Proto argumentaci, která byla poskytnuta písemně na žádost Tribunálu a sloužila k předběžnému vyjasnění určitých bodů diskuse, které nebyly projednávány na jednání, nelze považovat za opožděnou. Údajná opožděnost této argumentace kromě toho nezpochybnuje skutečnost, že navrhovatelky měly ve skutečnosti přístup k zápisům týkajícím se schůzek IFS konaných ve dnech 5. října 2000 a 5. dubna 2003.
- 105 Za těchto okolností nelze vytýkat Tribunálu, že se dopustil porušení čl. 48 odst. 2 jednacího řádu ani práva navrhovatelek na obhajobu. První část čtvrtého důvodu kasačního opravného prostředku tedy musí být zamítnuta jako neopodstatněná.

Ke druhé části čtvrtého důvodu kasačního opravného prostředku

– Argumentace účastnic řízení

- 106 Podstatou tvrzení navrhovatelek uvedených ve druhé části čtvrtého důvodu kasačního opravného prostředku je, že Tribunál tím, že odmítl vyslechnout svědky svědčící v neprospěch Komise, porušil právo navrhovatelek na spravedlivý proces. Tribunál podle navrhovatelek nevyhověl žádnému z jejich návrhů na provedení důkazů. Tribunál proto tím, že veškeré tyto návrhy v bodech 135, 200, 214, 236, 240, 245, 270, 283 a 305 zamítl, porušil právo navrhovatelek na spravedlivý proces a čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP.
- 107 Komise má za to, že z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že pravomoc Tribunálu posoudit relevantnost návrhu na provedení důkazu ve vztahu k předmětu sporu a nezbytnosti výslechu svědků je v souladu se základním právem na spravedlivý proces a zejména s čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP.

– Závěry Soudního dvora

- 108 Nejprve je třeba připomenout, že jedině Tribunál je oprávněn posoudit, zda je případně nezbytné doplnit poznatky, které má k dispozici o věcech, které mu jsou předloženy. Průkazný nebo neprůkazný charakter procesních písemností spadá do jeho svrchovaného posouzení skutkových okolností, které nepodléhá přezkumu Soudního dvora v rámci kasačního opravného prostředku, s výjimkou případu zkreslení důkazů předložených Tribunálu nebo jestliže z dokumentů vložených do spisu vyplývá věcná nesprávnost zjištění Tribunálu (rozsudek ze dne 12. června 2014, *Deltafina v. Komise*, C-578/11 P, EU:C:2014:1742, bod 67 a citovaná judikatura).
- 109 Dále podle ustálené judikatury platí, že i když návrh na výslech svědků formulovaný v žalobě přesně uvádí, kterých skutečností se má výslech svědka nebo svědků týkat a z jakých důvodů mají být svědci vyslechnuti, přísluší Tribunálu, aby posoudil relevantnost návrhu ve vztahu k předmětu sporu a nezbytnosti výslechu uvedených svědků (viz rozsudek ze dne 19. prosince 2013, *Siemens a další v. Komise*, C-239/11 P, C-489/11 P a C-498/11 P, nezveřejněný, EU:C:2013:866, bod 323 a citovaná judikatura).
- 110 Tato posuzovací pravomoc Tribunálu je v souladu se základním právem na spravedlivý proces, a zejména s čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP. Z ustálené judikatury Soudního dvora totiž vyplývá, že toto posledně uvedené ustanovení nepřiznává obviněnému absolutní právo na předvolání svědků k Tribunálu a v zásadě přísluší soudu, aby rozhodl o nezbytnosti nebo účelnosti předvolání svědka. Článek 6 odst. 3 EÚLP neukládá předvolání každého svědka, ale směřuje k úplné rovnosti zbraní zajišťující, aby sporné řízení jako celek poskytlo obviněnému odpovídající a dostatečnou možnost

zpochybnit podezření, která jsou proti němu vznesena (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 19. prosince 2013, Siemens a další v. Komise, C-239/11 P, C-489/11 P a C-498/11 P, nezveřejněný, EU:C:2013:866, body 324 a 325 a citovaná judikatura).

- 111 Z toho vyplývá, že druhá část čtvrtého důvodu kasačního opravného prostředku, a tudíž i čtvrtý důvod kasačního opravného prostředku v plném rozsahu musí být zamítnuty jako neopodstatněné.

K pátému důvodu kasačního opravného prostředku

Argumentace účastnic řízení

- 112 Pátý důvod kasačního opravného prostředku navrhovatelek, jenž se skládá ze dvou částí, které je třeba posoudit společně, vychází z porušení povinnosti uvést odůvodnění a z porušení článku 101 SFEU, pokud jde o právní kvalifikaci jediného a trvajících protiprávního jednání a odpovědnost navrhovatelek v této souvislosti.
- 113 Navrhovatelky v první části tohoto důvodu tvrdí, že Tribunál v bodech 118 až 128 napadeného rozsudku ani v jiné části uvedeného rozsudku dostatečně neodůvodnil svá zjištění, která se týkají vzájemně doplňující povahy zjištěných praktik, což je podmínka pro kvalifikaci protiprávního jednání jakožto jediného protiprávního jednání.
- 114 Ve druhé části uvedeného důvodu navrhovatelky v podstatě tvrdí, že Tribunál vyložil v bodech 180 a následujících napadeného rozsudku judikaturu Soudního dvora, pokud jde o právní kvalifikaci jediného a trvajících protiprávního jednání, nesprávně, zejména z toho důvodu, že jediné a trvajících protiprávní jednání lze v zásadě stanovit pouze mezi soutěžiteli, a Tribunál každopádně nemohl dojít na základě skutečností a důkazů obsažených ve spise k závěru o tom, že se navrhovatelky takového protiprávního jednání účastnily.
- 115 Komise tvrdí, že Tribunál analyzoval v řadě bodů napadeného rozsudku různá jednání ve skupině dotčených podniků a odkázal na relevantní body sporného rozhodnutí. Podle Komise z judikatury Soudního dvora zejména vyplývá, že skutečnost, že se praktiky vzájemně doplňují, není podmínkou prokázání existence jediného protiprávního jednání a údajná neexistence analýzy v této souvislosti proto nezakládá vadu odůvodnění.
- 116 Komise stran druhé části pátého důvodu kasačního opravného prostředku tvrdí, že porušení článku 101 SFEU nastává i v případě, je-li účelem takového chování podniku, které je koordinováno s jinými podniky, omezit hospodářskou soutěž na relevantním trhu, a není nutné, aby tento podnik sám na takovém trhu působil. Komise dodává, že se účastníci v projednávaném případě svou účastí zapojili na koluzivních schůzkách do podporování jednotného hospodářského cíle. K tomu, aby mohlo být navrhovatelkám přičítáno protiprávní chování, kterého se dopouštějí jiné podniky, stačí, že si tohoto chování byly vědomy nebo je mohly rozumně předvídat. Tribunál na řadě míst posuzoval dotčené schůzky kartelové dohody, přičemž vždy prokázal, že mezi výrobci tří podskupin výrobků docházelo k výměně relevantních informací, což stačí k prokázání existence „vědomosti či domněnky vědomosti o protiprávním jednání“.

Závěry Soudního dvora

- 117 Podle ustálené judikatury nemusí být porušení čl. 101 odst. 1 SFEU výsledkem jen jediného skutku, ale i řady skutků nebo rovněž pokračujícího jednání, i když jeden nebo několik prvků této řady skutků nebo tohoto pokračujícího jednání by mohly samy o sobě a nahlíženy jednotlivě zakládat porušení uvedeného ustanovení. Pokud se jednotlivé skutky začleňují do „celkového plánu“ z důvodu totožného cíle narušujícího hospodářskou soutěž uvnitř společného trhu, má Komise právo přičítat odpovědnost

za tyto skutky v závislosti na účasti na protiprávním jednání nahlíženém jako celek (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. června 2015, *Fresh Del Monte Produce v. Komise a Komise v. Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P a C-294/13 P, EU:C:2015:416, bod 156 a citovaná judikatura).

- 118 Podnik, který se podílel na takovém jediném a komplexním protiprávním jednání chováním, které je mu vlastní, které spadá pod pojem „dohoda“ nebo „jednání ve vzájemné shodě“ s cílem narušujícím hospodářskou soutěž ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU a jehož účelem bylo přispět k uskutečňování protiprávního jednání jako celku, může být rovněž odpovědný za chování ostatních podniků v rámci téhož protiprávního jednání po celou dobu účasti na uvedeném protiprávním jednání. Tak je tomu v případě, je-li prokázáno, že uvedený podnik svým jednáním zamýšlel přispět ke společným cílům sledovaným všemi účastníky a věděl o plánovaném nebo uplatňovaném protiprávním jednání jiných podniků sledujících tytéž cíle nebo ho mohl rozumně předvídat a byl připraven přijmout z toho plynoucí riziko (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. června 2015, *Fresh Del Monte Produce v. Komise a Komise v. Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P a C-294/13 P, EU:C:2015:416, bod 157 a citovaná judikatura).
- 119 Podnik se mohl přímo účastnit celého protisoutěžního chování tvořícího jediné a trvalé protiprávní jednání a v tomto případě má Komise právo mu přičíst odpovědnost za celé takové chování, a tedy za uvedené protiprávní jednání v plném rozsahu. Podnik se mohl rovněž přímo účastnit jen části protisoutěžního chování tvořícího jediné a trvalé protiprávní jednání, ale vědět o každém dalším plánovaném nebo uplatňovaném protiprávním jednání jiných účastníků kartelové dohody sledujících tytéž cíle nebo ho mohl rozumně předvídat a být připraven přijmout z toho plynoucí riziko. V takovém případě má Komise rovněž právo přičíst tomuto podniku odpovědnost za všechny protisoutěžní úkony tvořící takové protiprávní jednání, a tudíž za protiprávní jednání jako celek (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. června 2015, *Fresh Del Monte Produce v. Komise a Komise v. Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P a C-294/13 P, EU:C:2015:416, bod 158 a citovaná judikatura).
- 120 Naproti tomu, pokud se podnik přímo účastnil jednoho či více protisoutěžních jednání tvořících jediné a pokračující protiprávní jednání, ale nebylo prokázáno, že svým jednáním zamýšlel přispět ke všem společným cílům sledovaným dalšími účastníky kartelové dohody a že věděl o každém dalším plánovaném nebo uplatňovaném protiprávním jednání uvedených účastníků sledujících tytéž cíle nebo že ho mohl rozumně předvídat a byl připraven přijmout z toho plynoucí riziko, Komise mu může přičíst jen odpovědnost za jednání, na kterém se přímo účastnil, a za zamýšlené nebo skutečné jednání dalších účastníků sledujících tytéž cíle jako on, o němž je prokázáno, že o něm věděl nebo ho mohl rozumně předvídat a byl připraven přijmout z toho plynoucí riziko viz rozsudek ze dne 24. června 2015, *Fresh Del Monte Produce v. Komise a Komise v. Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P a C-294/13 P, EU:C:2015:416, bod 159 a citovaná judikatura).
- 121 V tomto ohledu již Soudní dvůr rozhodl v tom smyslu, že Tribunál nemá povinnost pro účely kvalifikace jednotlivých jednání jako jediného a trvalého protiprávního jednání ověřovat, zda se doplňují v tom smyslu, že každé z nich má čelit jednomu nebo několika následkům běžné hospodářské soutěže, a zda tato jednání prostřednictvím interakce přispívají k uskutečnění souhrnu protisoutěžních účinků zamýšlených jejich původci v rámci celkového plánu směřujícího k jedinému cíli. Naproti tomu podmínka týkající se pojmu jednotného cíle znamená, že musí být ověřeno, zda existují prvky, kterými se vyznačují jednotlivé úkony tvořící protiprávní jednání, které by mohly naznačovat, že úkony, které fakticky provádějí jiné podniky účastníci se kartelové dohody, nemají stejný účel nebo stejný protisoutěžní důsledek, a nespádají tedy do „celkového plánu“ z důvodu jejich totožného účelu narušujícího hospodářskou soutěž na vnitřním trhu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 19. prosince 2013, *Siemens a další v. Komise*, C-239/11 P, C-489/11 P a C-498/11 P, nezveřejněný, EU:C:2013:866, body 247 a 248).

- 122 Kromě toho z judikatury Soudního dvora nelze vyvodit, že čl. 101 odst. 1 SFEU se týká výlučně buď podniků působících na trhu dotčeném omezeními hospodářské soutěže či na trzích na vstupu nebo na výstupu nebo na trzích sousedících s uvedeným trhem, nebo podniků, které omezují nezávislost svého jednání na daném trhu na základě dohody nebo jednání ve vzájemné shodě. Z ustálené judikatury Soudního dvora totiž vyplývá, že znění čl. 101 odst. 1 SFEU obecně odkazuje na všechny dohody a jednání ve vzájemné shodě, které v horizontálních nebo vertikálních vztazích narušují hospodářskou soutěž na společném trhu bez ohledu na trh, na kterém strany působí, nebo skutečnost, že se daná ujednání vztahují pouze na obchodní chování jedné z těchto stran (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, body 34 a 35 a citovaná judikatura).
- 123 V projednávaném případě je třeba zaprvé konstatovat, že Tribunál v bodech 90 až 92 napadeného rozsudku připomněl judikaturu týkající se pojmu „jediného a trvajících protiprávního jednání“. Zadruhé Tribunál v bodech 93 až 108 uvedeného rozsudku připomněl judikaturu týkající se důkazního břemene. Zatřetí Tribunál v bodech 111 až 147 téhož rozsudku přezkoumal v rámci posuzování žalobních důvodů navrhovatelek, které se týkají kvalifikace dotčeného protiprávního jednání jakožto jediného a trvajících protiprávního jednání, zda protiprávní praktiky a chování spadaly do „celkového plánu“.
- 124 Za těchto podmínek, jelikož Tribunál přezkoumal, zda dotčené protiprávní praktiky a chování nespádají do „celkového plánu“, a jelikož soutěžní vztah mezi podniky účastnicími se protiprávního jednání není podmínkou k tomu, aby byla protisoutěžní jednání kvalifikována jakožto jediného a trvajících protiprávního jednání, nelze Tribunálu vytýkat, že nedostatečně odůvodnil přezkum kvalifikace dotčených praktik a chování jakožto jediného a trvajících protiprávního jednání.
- 125 Tudíž Tribunál se tím, že měl za to, že navrhovatelky jsou odpovědné jednak za svou přímou účast na vytýkaném protiprávním jednání a jednak za svou nepřímou účast na tomto jednání, jelikož věděly o všech protiprávních úkonech, které ostatní účastníci dotčené kartelové dohody sledující tytéž cíle plánovali nebo uplatňovali, nebo je mohly rozumně předvídat a být připraveny přijmout z toho plynoucí riziko, nedopustil nesprávného právního posouzení.
- 126 Pátý důvod kasačního opravného prostředku je tudíž neopodstatněný.

K šestému důvodu kasačního opravného prostředku

Argumentace účastnic řízení

- 127 Navrhovatelky v šestém důvodu kasačního opravného prostředku, jenž se skládá ze tří částí, které je třeba posoudit společně, tvrdí, že se Tribunál dopustil porušení článku 101 SFEU, neboť měl za to, že je třeba kvalifikovat diskuse, které proběhly během různých schůzek, jakožto úmyslná omezení hospodářské soutěže, a dále tím, že předpokládal, že navrhovatelky měly povinnost distancovat se od diskusí podniků, s nimiž nesoutěžily.
- 128 V první části tohoto důvodu navrhovatelky tvrdí, že jednání ve vzájemné shodě lze v zásadě konstatovat pouze mezi podniky, které spolu vzájemně soutěží. Tribunál, který měl v bodě 212 napadeného rozsudku za to, že výměnu citlivých informací lze považovat samu o sobě za protisoutěžní jednání, tím podle navrhovatelek vycházel z nesprávného kritéria a nezohlednil hospodářský kontext dotčených diskusí. Tím se podle navrhovatelek dopustil porušení článku 101 SFEU.
- 129 Ve druhé části šestého důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelky tvrdí, že Tribunál rovněž porušil článek 101 SFEU tím, že v bodech 251 a 252 napadeného rozsudku měl za to, že k tomu, aby se zprostily odpovědnosti za dotčené protiprávní jednání, se navrhovatelky měly distancovat od všech diskusí, které probíhaly v rámci schůzek IFS, jichž se účastnily. Přitom podle

navrhovatelek domněnka o protisoutěžní povaze jednání ve vzájemné shodě neexistuje, jedná-li se o podniky, které mezi sebou nesoutěží. Podle navrhovatelek proto nelze dovozovat z jejich účasti během diskusí, které se týkaly témat vztahujících se k trhům, na nichž nepůsobí, závěry o tom, že podporovaly protiprávní iniciativu.

- 130 Ve třetí části šestého důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelky tvrdí, že Tribunál porušil článek 101 SFEU tím, že měl v bodech 235, 239 a 298 napadeného rozsudku za to, že „pokus o dosažení dohody“ bez důkazů o existenci takové dohody stačí k tomu, aby byla prokázána existence jednání ve vzájemné shodě. Navrhovatelky mají za to, že „pokus o dosažení dohody“ mezi podniky, které spolu nesoutěží, nestačí k prokázání porušení článku 101 SFEU.
- 131 Komise tvrdí, že soutěžní vztah byl prokázán ve vztahu ke schůzkám kartelové dohody, jichž se kromě navrhovatelek účastnili i jiní výrobci sanitární keramiky. Podle Komise údajný nátlak ze strany velkoobchodníků nezbavoval navrhovatelky možnosti samostatného jednání. Navíc, nejenže na tento nátlak mohly navrhovatelky reagovat samostatně, ale samy si zvolily možnost využít společného koluzivního jednání a pokusily se sjednat harmonogram zvyšování cen. Komise zdůrazňuje, že na rozdíl od argumentů navrhovatelek je i výměna informací porušením článku 101 SFEU, pokud podporuje jiný protisoutěžní mechanismus.
- 132 Komise tvrdí, že diskuse o cenách se netýkaly jen trhů třetích stran. Stejně tak povinnost distancovat se od diskusí, které proběhly v rámci IFS, vyplývá z povahy protiprávního jednání jakožto jediného a trvajících protiprávního jednání. Navrhovatelky tak zejména podle Komise odpovídaly za protiprávní chování ostatních účastníků kartelové dohody v rozsahu, v němž o tomto jednání skutečně věděly nebo měly vědět.
- 133 Komise připomíná, že z judikatury Soudního dvora vyplývá, že k prokázání existence jednání ve vzájemné shodě ve smyslu článku 101 SFEU stačí, aby podnik sdělil informace svým soutěžitelům za účelem přípravy protisoutěžní dohody. Tento orgán vybízí Soudní dvůr, aby šestý důvod kasačního opravného prostředku zamítl v plném rozsahu.

Závěry Soudního dvora

- 134 Nejprve je třeba uvést, že z ustálené judikatury vyplývá, že výměna citlivých informací je porušením čl. 101 odst. 1 SFEU, zejména pokud podporuje jiný protisoutěžní mechanismus (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6, bod 281).
- 135 Dále skutečnost, že mezi soutěžiteli dochází k výměně obchodních informací za účelem přípravy protisoutěžní dohody, stačí k prokázání existence jednání ve vzájemné shodě ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU. V této souvislosti není zapotřebí prokazovat, že se soutěžitelé formálně zavázali k tomu, že se budou chovat určitým způsobem či společně stanovili své budoucí chování na trhu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. prosince 2013, Solvay v. Komise, C-455/11 P, nezveřejněný, EU:C:2013:796, bod 40).
- 136 Konečně toto mlčky učiněné schválení takovéto protiprávní iniciativy bez veřejného distancování se od jejího obsahu nebo jejího oznámení správním orgánům má za následek, že je podníceno pokračování v protiprávním jednání a bráněno v jeho odhalení. Toto účastenství představuje pasivní formu účasti na protiprávním jednání, a je tudíž způsobilé založit odpovědnost podniku v rámci jednotné dohody. Navíc okolnost, že podnik neplní výsledky schůzky s protisoutěžním předmětem, ho nemůže zprostit jeho odpovědnosti z důvodu jeho účasti na kartelové dohodě, ledaže by se veřejně distancoval od jejího obsahu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 28. června 2005, Dansk Rørindustri a další v. Komise, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, EU:C:2005:408, body 143 a 144).

- 137 Jelikož, jak vyplývá z bodu 124 tohoto rozsudku, není soutěžní vztah mezi účastníky se podniky podmínkou pro kvalifikaci takových protisoutěžních jednání, o jaké se jedná v projednávaném případě, jakožto jediného a trvajících protisoutěžního jednání, navrhovatelky mají nesprávně za to, že se v souvislosti s jediným a trvajícím protiprávním jednáním neuplatní judikatura připomenutá v bodech 134 až 136 tohoto rozsudku.
- 138 Byla-li by totiž argumentace navrhovatelek přijata, byl by tím zbaven pojem „jediného a trvajících jednání“ částečně svého smyslu, neboť takový výklad by zprošťoval podniky, jež se účastní jediného a trvajících protiprávních jednání, veškeré přímé odpovědnosti z důvodu jednání podniků, s nimiž nesoutěží, ale které nicméně svými chováními přispívají k dosažení „celkového plánu“, který je specifický pro jediný a trvajících protiprávních jednání.
- 139 Tribunál měl tedy správně za to, že navrhovatelky lze shledat odpovědnými jednak za jejich přímou účast na uvedeném jednání a jednak za jejich nepřímou účast na tomto jednání, jelikož věděly o všech protiprávních úkonech, které ostatní účastníci dotčené kartelové dohody sledující tytéž cíle plánovali nebo uplatňovali, nebo je mohly rozumně předvídat a být připraveny přijmout z toho plynoucí riziko.
- 140 Z výše uvedených úvah vyplývá, že šestý důvod kasačního opravného prostředku je neopodstatněný.
- 141 Vzhledem k tomu, že žádnému z důvodů kasačního opravného prostředku vznesených navrhovatelkami na podporu jejich kasačního opravného prostředku nelze vyhovět, je třeba tento kasační opravný prostředek zamítnout v plném rozsahu.

K nákladům řízení

- 142 Podle čl. 184 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora rozhodne Soudní dvůr o nákladech řízení, není-li kasační opravný prostředek opodstatněný.
- 143 Podle čl. 138 odst. 1 tohoto jednacího řádu, jenž se na řízení o kasačním opravném prostředku použije na základě čl. 184 odst. 1 téhož řádu, se účastník řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Vzhledem k tomu, že Komise požadovala náhradu nákladů řízení a navrhovatelky neměly ve věci úspěch, je důvodné posledně uvedeným uložit náhradu nákladů řízení.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

1) Kasační opravný prostředek se zamítá.

2) Společnostem Duravit AG, Duravit SA a Duravit BeLux SPRL/BVBA se ukládá náhrada nákladů řízení.

Podpisy.